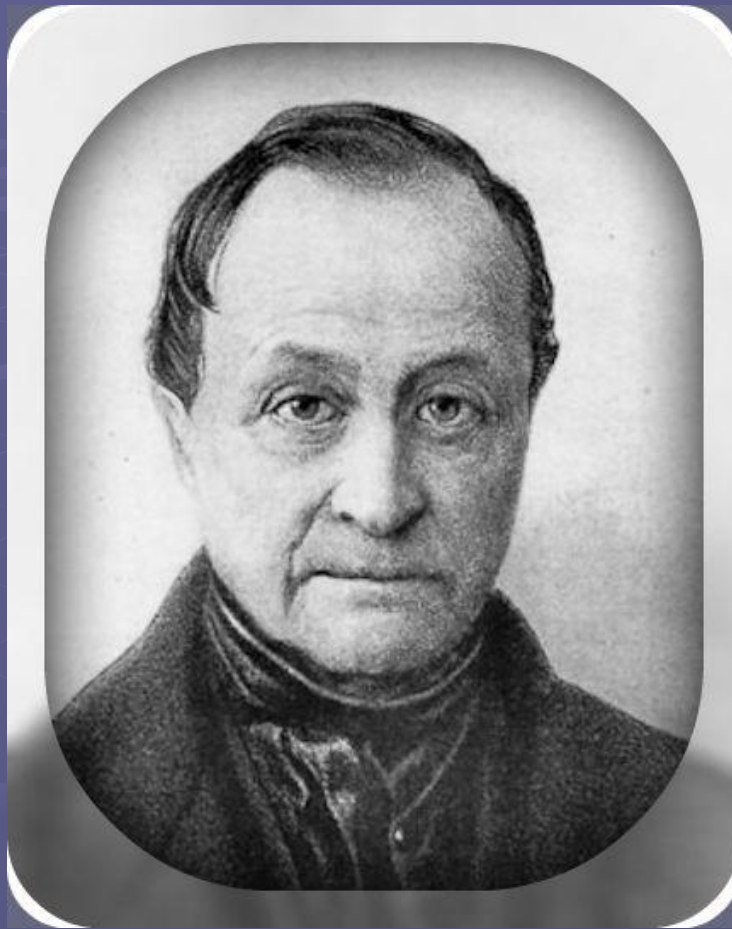

Огюст Конт

“Социология” ғылымының негізін салушы.

Огюст Конт (1798-1857)

- 1798 жылы Францияда қаржы шенеунігінің отбасында дүниеге келген.
- 1814 жылы Жоғарғы политехникалық мектепке түсіп, антиклерикалдық және республикашыл көзқарастары үшін оқудан шығарылады.
- 1818 – 1824 жылдары Сен – Симонның хатшылық қызметін атқарады. Қысқа мерзімге оқытушылық жұмысын тоқтатады.
- Сен – Симонның утопиялық социализм көзқарасын жақтамай, хатшылық қызметтен біржолата бас тартады.

Огюст Конт
1798 – 1857

- Таптар келісімі идеясын уағыздап, жеке меншікті қорғайды. Осы көзқарастары үшін К. Маркс және оның ізбасарлары оған салқын қарайды. Сол тұста О. Конт өзінің “позитивизмін” тұжырымдайды.
- “Позитивизм” – (“позитивюс” – дұрыс, жағымды деген мағына беретін сөздерден шыққан) әлеуметтанулық білімді жаратылыстану ғылымының методологиясын қолдану негізінде құрмақшы болған әлеуметтік ой мен қоғамдық ғылымдағы жаңа ағым.
- Осыған орай Конт алты томдық “Позитивтік философия курсы” (1830 - 1842) деген еңбегінде ғылымдарды топтастырып, позитивтік философия мен әлеуметтанудың принциптерін жасайды.
- Төрт томдық “Позитивтік жүйе немесе адамзаттың дінін белгілейтін трактат” (1851 - 1854) еңбегін саясат негіздеріне және болашақтың дініне арнады.
- Бұлардан басқа Конттың “Қарапайым астрономия туралы философиялық трактат” (1844), “Позитивтік катехезис” (1856) сияқты еңбектері бар.

- Огюст Конт қайтыс болғаннан кейін төрт томдық “Огюст Конттың өсиеттері” атты еңбегі жарық көреді.
- Конт әлеуметтану ғылымына “позитивтік синтез” ретінде қарап, оны ғылыми жинақталған энциклопедияға балады. Қоғамды зерттеуге жекеленген ғылымдар соншалықты қажет емес, қоғамды зерттеуге бір ғана әлеуметтану ғылымының көмегі жеткілікті деп, әлеуметтануға (социологияға) басымырақ маңыз берді.
- Конт әлеуметтанудың объектісі мен пәнін анық айқара білмей, ғылымның осы атрибуттарын шатастырып алды. Оның пікірінше әлеуметтану жалпы заңдарды зерттеуі тиіс:
 - *1. Ерекше әлеуметтік организм ретіндегі қоғамның тұтастығы.*
 - *2. Адамзат (оның өткені, бүгіні, келешегі)*
 - *3. Бүкіл адамдар ұрпақтарының органикалық тұтастығы ретінде түсіндірілетін адамзат.*
 - *4. Қазіргі елдер, халықтар, мемлекеттер жүйесі ретіндегі адамзат.*
 - *5. Адамзат қызметі нәтежиесінің объективтілігі.*
 - *6. Адамдар санасы мен психологиясын жетілдіру процестері.*
 - *7. Адамдар мінез – құлқы.*
 - *8. Адамдар идеялары мен ой – пікірлерінің дамуы.*
 - *9. Отбасы, мемлекет және басқа да әлеуметтік институттардың құрылуы.*
- Жалпы айтқанда, Конт әлеуметтануды адамзаттың пайда болуы, өмір сүруі мен өзгеріске түсуін анықтайтын жалпы заңдар деңгейінде, сонымен қатар олардың нақты қоғамдық құрылыстары мен формаларының заңдары деңгейінде қоғам туралы білімдерді біріктірген әмбебап теориялық ғылым ретінде түсіндіреді.

- Конттың көзқарастарына сәйкес әлеуметтану мынадай өзгерістерді қолдануы тиіс:
- - *Қоғамдық процестердің барысын қадағалау үшін бақылау.*
- - *Эксперимент, арнайы жасалған (әдейі) өзгерістерге бақылау жасау.*
- - *Адамзат өмірін жануарлар дүниесімен салыстыру.*
- - *Әр түрлі елдер мен халықтардың өмірін белгілі бір көрсеткіштер бойынша салыстыру.*
- - *Тарихи талдау әдісі, әр түрлі тарихи кезеңде адамзаттың немесе жекеленген халықтың әр түрлі қалпын салыстыру.*

-Ғылым дін ретінде-

- Огюст Конттың пікірі бойынша, позитивтік ғылым дінді алмастырып, қоғамды ұйымдастырушы негізгі күшке айналуы тиіс болды. Ол өзінің тарихи миссиясын болашақтың “Ғылыми Библиясын” жасауға балап, ғылымды адамзат баласының өмір сүру формаларының шыңына көтермекші болды.
- Ғылымдарды біріктіру идеясы XVIII ғасырда етек алған еді. Сол тұста білімді біріктіру – қарапайым және түсінікті ережелерге сәйкес іске асырылды. О. Конт бұл мәселені жаңа қырынан көтерді. Ғылымдарды классификациялауда ол бірқатар негіздерге сүйенді: тарихи (ғылымның пайда болуы және бірізділігі), логикалық (абстрактіліктен нақтылыққа өту), зерттеу пәнінің күрделілігі бойынша (қарапайымнан күрделіге қарай), практикамен байланыс сипаты бойынша.

-Нағыз және жалған ғылымдар-

- О. Конт өз шығармаларында өзіне белгілі ғылымдарды нағыз және жалған ғылымдарға бөлген. Жалған ғылымдар санатына ол шешілмейтін мәселелерді қарастырумен айналысатын және дәлелдеуге немесе жоққа шығаруға мүмкін емес ережелі ғылымдарды қосқан. Бұлардың қатарына теологияны, мистицизмді, спиритуализмді, алхимияны, утопизмді, сонымен қатар метафизиканы, яғни философияны жатқызған. Өзінің ұстазы Сен – Симонның пікірін қолдай отыра, ол нағыз, шынайы ғылымдар деп позитивтік ғылымды атаған. Олардың арасынан абстрактілі (теориялық) және нақтылы ғылымдарды бөліп көрсетті. Абстрактілі ғылымдар жалпы заңдылықтарды қарастырады, ал нақты ғылымдар бұл заңдарды жеке салаларда (мысалы, биологияда, медицинада) қолданады.
- Конттың пікірі бойынша, абстрактілі позитивтік ғылымдар саны алтау: математика, астрономия, физика, биология, әлеуметтану. Бұлардың осылай орналасуы оларда позитивизмнің көрінуімен сипатталады. Неғұрлым материя қарапайым болса, соғұрлым ол туралы позитивті пайымдау жеңіл болады. Әрбір позитивтік ғылым алдыңғыларға негізделінеді, олардың өзіндік ойлау қалпындағы жақсыларды қабылдайды және дамытады.

-О. Конттың “үш сатылы заңы”-

- Қоғам дамуын адамдардың танымдық қызметінің және олардың қоғамдық санасының бір сатысынан келесі сатысына өтуі арқылы түсіндіріліп, “үш сатылы заңды” дәйектейді: *теологиялық, метафизикалық және позитивтік (ғылыми)*

Теологиялық

- *Теологиялық* сатыда адамзат ақыл – ойының, сонымен қатар қоғамның дамуы, Конттың пікірі бойынша 1300 жылға созылған. Осы сатыда әрбір құбылыстар жоғарғы құдіретті күштердің тигізетін әсерінің нәтежиесі ретінде қарастырылады. Бұл фетишистік діни сананың шыққанын көрсетті, кейін ол политеизммен, яғни көпқұдайшылықпен алмасып, қайсыбір құбылыстар түрлі құдайлардың ықпалы арқылы болады деп бейнеленеді. Теологиялық сатының соңына таман бірқұдайлыққа (монотеизмге) өту қалыптаса бастады. Сөйтіп, бар құбылыстарды адам діннің негізінде жатқан күш ретінде түсінді.

Метафизикалық

- Адамзат ақыл – ойының жетілуі ерте ме, кеш пе, теологиялық түсініктердің догматикалық жүйесімен қақтығыстары анық еді. Себеі, ол әлеуметтік жүйенің бүкіл құрылымына бойлап енді, сөйтіп, бұл прогресске кедергі жасады. Бірақ прогресті тоқтату мүмкін емес еді. Даму заңдары ескі жүйені күйрете бастады. Ескіні бұзу тұтас дәуірді қамтыды, Конттың анықтауынша, бұл қоғам дамуының метофизикалық сатысы болды, ол 1300 – 1800 жылдар аралығындағы кезеңді қамтиды. Бұл сатыда адам санасы жай пайымдаудан гөрі, сыртқы дүниенің нақты процестерін білдіретін ұғымдарды пайдаланды. Алайда, ғылымның баяу дамуына байланысты бұл ұғымдар әлі де болса абстрактілі еді. Бұл сатыда ескі қоғамдық бастаулар қирайды (реформация, ағартушылық, революциялар, соғыстар), тұтастық ыдырайды. Бұл күйреудің жағымды жақтары болғанмен (жаңа экономикалық және саяси идеялардың орнауы), “метафизикалық рух” сенімсіздікті, эгоизмді, моральдік тозушылықты және саяси тәртіпсіздікті жоя алмады.

Позитивизм

- Позитивтік дәуір, Конттың тұжырымдамаларына сүйенсек 1800 жылдан басталады, оның мәні – ойлау бағдарының түбегейлі өзгеруімен, қайта құрылуымен сипатталады. Адам санасы өз пайымдауларында және қорытындыларында көбіне – көп ғылыми бақылауға сүйенеді. Дүниеге теологиялық және абстрактілі – метафизикалық тұрғыдан қарауды оның заңдарын ашу мен зерттеу, құбылыстарды бақылау секілді әсілдер алмастырады. Бұл заңдарды ұғыну үшін олардың әрекетін ескеру және көре білу қажет. Сол тұстағы жаңа қоғамға әлеуметтік көзқарас тұрғысынан қарасақ, эгоизмді альтурлизмнің жеңуі, әлеуметтік сезімнің артуы, әлеуметтік келісім мен тәртіптің орнауы, әскери қоғамнан өнеркәсібі дамыған қоғамға өтудің іске асуымен сипатталады. Алайда, жаңа қоғамныңда жақсы жақтарымен қатар, көлеңкелі, теріс тұстары да бар, сондықтан ғылым осы қоғамды келеңсіз қылықтардан тазалауға көмек көрсетуді өзіне мақсат етті.
- Конт ұсынған әлеуметтанудың маңызды тараулары:
 - Конт өзінің қоғам дамуы жөніндегі көзқарастарын жүйелей келіп, әлеуметтануды маңызды екі тарауға бөледі: *әлеуметтік статика* және *әлеуметтік динамикаға* бөледі.
 - Әлеуметтік статика - қоғам құрылымының жұмыс істеу заңдарын қарастырады.
 - Әлеуметтік динамика – қоғам жүйесінің өмір сүру жағдайы мен оның жұмыс атқару заңдылықтарын зерттейді.

- **Презентацияны дайындаған: Абекенов Мақсат 1 – курс студенті.**
- **ГМК-2 (Мемлекеттік және жергілікті басқару)**
- **Әлеуметтану (социология) пәні.**
- **тексерген: Болысбаева Айнұр Қанапиқызы**